Sisäministeriö NEUVOSTORAPORTTI SM2022-00248

KVY Rytkönen Riikka(SM) 15.06.2022

Asia
OSA; Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 9.-10.6.2022; Sisäasiat

Kokous
Oikeus- ja sisäasioiden neuvosto 09.06.2022 - 10.06.2022

EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistuksen etenemisestä käydyssä keskustelussa puheenjohtajan ehdottamaa vaiheittaisen etenemistavan ensimmäistä askelta ja poliittista yhteisvastuujulistusta tuettiin yleisesti. Niihin liittyen esitettiin kuitenkin erilaisia huomioita ja osa totesi, että ei voi tukea julistusta. Puheenjohtaja totesi laativansa pian uudet kompromissiehdotukset seulonta- ja Eurodac-asetuksia koskeviksi yleisnäkemyksiksi. Työ uudistuksen eteenpäin viemiseksi jatkuu Tšekin puheenjohtajakaudella.

Komissio esitteli Ukrainasta pakenevien ihmisten vastaanoton parempaa koordinointia Euroopassa koskevan kymmenkohtaisen suunnitelman toimeenpanoa. Keskustelun tueksi jaetussa puheenjohtajan asiakirjassa keskityttiin erityisesti laittoman ase- ja räjähdekaupan torjuntaan. Keskustelu oli hajanaista ja esille nostettiin aseiden salakuljetuksen torjunnan lisäksi mm. ihmissalakuljetuksen ja -kaupan torjunta, Moldovan tukeminen sekä pitkän aikavälin varautuminen ja lisärahoitustarpeet. Jäsenvaltiot kertoivat myös kansallisesti toteuttamistaan toimista ukrainalaisten vastanottoon liittyen. Komission kymmenen kohdan suunnitelmaa ja työn jatkamista sen toteuttamiseksi tuettiin.

Komission ensimmäinen Schengenin tilaa käsittelevä raportti ja puheenjohtajan tuleville kuukausille ehdottamat painopisteet saivat kokonaisuutena positiivisen vastaanoton ja vahvaa tukea jäsenvaltioiden keskuudessa. Erityisesti ulkorajavalvonnan vahventaminen, poliisiyhteistyön kehittäminen ja Schengenin hallinnoinnin kehittäminen nousivat keskustelussa esiin tärkeinä prioriteetteina. Myös ulkoinen ulottuvuus ja palautusten tehostaminen sekä Frontexin tehokas hyödyntäminen nousivat esiin useissa puheenvuoroissa. Tuleva puheenjohtajamaa Tšekki jatkaa Schengen-neuvostojen järjestämistä.

Neuvosto hyväksyi yleisnäkemykset Schengenin rajasäännöstön muutosehdotuksesta, Prüm II -asetusehdotuksesta ja tietojenvaihtoa koskevasta direktiiviehdotuksesta.

Puheenjohtaja raportoi kaudellaan tehdystä työstä EU:n huumeidenvastaisen strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa ja radikalisoitumisen torjunnassa. Lisäksi ministerit saivat

tilannekatsauksen terrorismin torjunnasta vastaavien viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

PERJANTAI 10. KESÄKUUTA 2022 (klo 9.30)

SISÄASIAT

1. Turvapaikka- ja muuttoliikeasiat: edistyminen ensimmäisessä vaiheessa
Tilanneselvitys; 9360/1/22 REV 1 + ADD 1

Ministerit jatkoivat keskustelua etenemisestä EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistuksessa. Esillä oli puheenjohtajan ehdotus uudistuksen ensimmäisen vaiheen sisällöstä. Sen keskeisiä elementtejä ovat yleisnäkemyksen hyväksyminen seulonta- ja Eurodac-asetuksista, sekä tilapäisestä yhteisvastuumekanismista sopiminen poliittisella julistuksella.

Komissio totesi, että yhteistyötä ratkaisun löytämiseksi on tehty rakentavasti. Muuttoliikkeen ulkoinen ulottuvuus on erittäin tärkeää, jotta kyetään estämään EU:n ulkorajoille saapuva muuttoliikepaine. Komissio on nimennyt uuden paluukoordinaattorin edistämään palautusten toimivuutta. Myös viisumisäännöstön 25a artiklaa tulee hyödyntää yhtenä työkaluna paluiden tehostamiseksi. Tarvitaan lisää räätälöityjä maakohtaisia lähestymistapoja takaisinottosopimuksista neuvottelemiseksi. Ihmissalakuljetukseen tulisi puuttua jo kolmansissa maissa. Frontexin rooli on merkittävä, ja Frontex on neuvottelemassa sopimuksia tiettyjen Afrikan maiden kanssa. EU:n laajuinen yhteistyö on avain onnistumiseen. Ukrainan pakolaistilanteeseen vastaaminen on osoittanut ennennäkemätöntä yhteistyötä, ja nyt olisi oikea hetki edetä myös turvapaikka- ja muuttoliikepaktin osalta.

Käydyssä keskustelussa puheenjohtajan ehdottamaa vaiheittaisen etenemistavan ensimmäistä askelta ja poliittista yhteisvastuujulistusta tuettiin yleisesti. Niihin liittyen esitettiin kuitenkin erilaisia huomioita ja osa totesi, että ei voi tukea julistusta. Monet korostivat yhteisvastuumekanismin joustavuutta ja vapaaehtoisuutta. On tärkeää, että mahdollisimman moni osallistuu ja että yhteisvastuun määrästä tulee voida päättää itse. Tarvittaessa tulisi olla myös mahdollisuus jättäytyä pois. Mekanismin täytäntöönpanoa on selkeytettävä jatkokeskusteluissa ja julistuksen seurannan tulisi olla jatkuvaa. Yhteisvastuutoimenpiteiden tulisi olla keskenään samanarvoisia. Mekanismia vastustavat kritisoivat sitä, että siinä ei ole huomioitu ulkorajojen suojelua, eikä kaikkia muuttoliikereittejä. Etenemistä Eurodac- ja seulonta-asetuksissa tuettiin, vaikka muutamilla oli vielä niihin liittyviä huolia. Myös muuttoliikkeen ulkoista ulottuvuutta ja erityisesti työtä palautusten tehostamiseksi korostettiin osassa puheenvuoroja.

Suomi antoi puheenvuorossaan tuen puheenjohtajan tekemälle työlle sekä puheenjohtajan ehdotukselle paktin vaiheittaisen etenemisen ensimmäiseksi askeleeksi. Eurodac- ja seulonta-asetus ovat prioriteetteja, ja solidaarisuutta voidaan edistää poliittisella päätöksellä. Puheenjohtajan luonnos yhteisvastuujulistukseksi on tasapainoinen, ja Suomi on valmis allekirjoittamaan julistuksen yhdessä mahdollisimman monen jäsenvaltion kanssa. Suomi pohtii vielä tapoja osallistua yhteisvastuuseen. Suomi on myös tyytyväinen, että nykyinen ja tulevat puheenjohtajavaltiot ovat sitoutuneet suunnittelemaan uudistuksen seuraavia vaiheita yhdessä Euroopan parlamentin kanssa. EU:n muuttoliikepolitiikkaa tulee jatkaa kokonaisvaltaisesti, ja erityisesti Suomi toivoo komission laillisen maahanmuuton paketin saavan näkyvyyttä tulevilla puheenjohtajakausilla.

Puheenjohtaja totesi keskustelun olleen rakentavaa ja ensimmäisen vaiheen saaneen enemmistön tuen. Työtä sen osalta jatketaan. Yhteisvastuu on keskeinen osa ensimmäistä vaihetta, ja suuri osa jäsenvaltioista tuki julistusta. Joustavuus on jo otettu julistuksen tekstissä huomioon, ja erityisen

muuttoliikepaineen tilanteessa toimenpiteet voidaan keskeyttää tai ottaa muut yhteisvastuutoimenpiteet käyttöön. Seulonta- ja Eurodac –asetusten osalta on edistytty ja puheenjohtaja laatii uudet kompromissiehdotukset neuvoston yleisnäkemyksiksi lähipäivinä. Työ jatkuu Tšekin puheenjohtajakaudella.

2. Ukraina: kymmenkohtaisen suunnitelman seuranta
Keskustelu; 9440/22

Ministerit keskustelivat Ukrainasta pakenevien ihmisten vastaanoton parempaa koordinointia Euroopassa koskevan kymmenkohtaisen suunnitelman toimeenpanosta. Keskustelun tueksi jaetussa puheenjohtajan asiakirjassa keskityttiin erityisesti laittoman ase- ja räjähdekaupan torjuntaan.

Komissio esitteli lyhyesti toimintasuunnitelman täytäntöönpanoa. Ukrainasta siirtymään joutuneiden ja tilapäistä suojelua saavien työmarkkinoille pääsyn osalta tilanne on tyydyttävä. Lasten integrointi koulutusjärjestelmään on sujunut hyvin. Ukrainan opetussuunnitelma on täysin digitalisoitu ja myös sitä voidaan soveltaa. Ammatillisiin todistuksiin on kiinnitettävä huomioita työmarkkinoille pääsyssä, tämä tulee hoitaa nopealla aikataululla. Ukrainasta on paennut 6,5 milj. ihmistä EU:n alueelle. Näistä on palannut yli 2 milj., noin 4 milj. on edelleen EU:ssa, ja näistä kaikki eivät ole rekisteröityneet tilapäisen suojelun hakijoiksi. Moninkertaisista rekisteröinneistä ei ole tietoa. Jäsenvaltioista tilanne on eniten vaikuttanut Tšekkiin ja Puolaan, sekä suhteellisesti eniten Baltian maihin. EU-tason rekisteröintialusta tilapäistä suojelua saavista on perustettu ja otettu käyttöön 31.5. Moldovan suhteen on tehty tiivistä yhteistyötä. Haavoittuvia maahanmuuttajia pyritään tukemaan. Frontex on toiminut kentällä. Jatkossa tulee keskittyä enemmän turvallisuuskysymyksiin, ja tässä edetään hyvin pian. On hyvä, että puheenjohtaja on ottanut esille aseiden salakuljetuksen tausta-asiakirjassaan.

Asiakohdassa käydyssä keskustelussa jäsenvaltiot nostivat esille huomioita omasta kansallisesta näkökulmastaan, eikä keskustelu ollut kovin koherenttia. Komission kymmenen kohdan suunnitelmaa ja työn jatkamista sen toteuttamiseksi tuettiin. Aseiden salakuljetuksen torjuntaa pidettiin tärkeänä. Ukrainalla on pitkä maaraja EU:n kanssa ja siellä on paljon aseita, jotka voivat kulkeutua EU:n alueelle. Aseiden rekisteröinti ja konfliktin jälkeinen aseiden kerääminen ovat tärkeäitä myös Ukrainan jälleenrakentamisen kannalta. Ihmissalakuljetusta ja –kauppaa on torjuttava. Myös miinanraivausta Ukrainassa tulee koordinoida. Moldovalle annettavaa tukea korostettiin. Pakolaisten kuljetuksia Moldovasta tulisi organisoida paremmin, vain pieni osa on saatu siirrettyä EU:n alueelle. Komission perustamaa alustaa tilapäistä suojelua saavien rekisteröintiin pidettiin hyvänä. Varautumissuunnitelmien ja lisärahoitustarpeiden tarkastelua myös pitkällä aikavälillä peräänkuulutettiin. Jäsenvaltiot kertoivat myös kansallisesti toteuttamistaan toimista ukrainalaisten vastanottoon liittyen.

Suomi tuki rekisteröintialustan perustamista, joka parantaa tilannekuvan saamista ja koordinaatiota erityisesti henkilöiden liikkumisesta EU:n alueella. Aseiden salakuljetus tulee olemaan haaste sodan aikana ja sen jälkeen, myös tulevina vuosikymmeninä, ml. Ukrainaan kateisiin jääneet aseet. On olennaista, että Ukrainan viranomaisia tuetaan aseiden ja räjähteiden rekisteröinnissä sekä kontrolloidussa säilyttämisessä. Tulisi myös tarkastella, miten EU:n siviilikriisinhallintamissio Ukrainassa voisi tukea tätä työtä. Tavoitteena tulisi olla aseiden koordinoitu palauttaminen sodan jälkeen. Olisi hyödyllistä perustaa keskitetty rekisteri kansallisten rekisterien lisäksi. Lisäksi asedirektiivin täysimääräinen täytäntöönpano on olennainen aseiden jäljittämisen edistämiseksi.

Puheenjohtaja totesi lopuksi, että suunnitelman toimeenpanon seurantaa jatketaan.

3. Schengen-alueen yleistilanne
– Kertomus Schengen-alueen tilanteesta
Keskustelu; 9802/22

Keskustelua Schengen-alueen yleistilanteesta jatkettiin komission toukokuussa julkaiseman ensimmäisen Schengenin tilaa koskevan raportin ja puheenjohtajan laatiman keskusteluasiakirjan pohjalta.

Komissio totesi Schengenin kohdanneen lukuisia haasteita, mutta se on kuitenkin kestänyt ne. Ulkorajavalvonnan toiminta ja turvallisuuden varmistaminen alueen sisällä ovat keskiössä. Keskinen Välimeri ja Kypros ovat laittoman siirtolaisuuden paineen kohteena, samoin Espanja ja Länsi-Balkan. Yhteistyön tehostaminen kolmansien maiden kanssa on tärkeää. Käynnissä olevat tietojärjestelmähankkeet vahventavat ulkorajojen turvaamista. Schengenin tietojärjestelmä (SIS) tulee uudistaa. Viisumimenettelyjen digitalisoinnista on annettu komission aloite. Osalla jäsenvaltioista on käytössään jo vastaavat järjestelmät, mutta lisää tulee tehdä yhdessä ja pyrkiä yhteiseen järjestelmään. Europolilla on myös merkittävä rooli Schengen-alueen turvallisuuden varmistamisessa. Ulkorajojen osalta Frontex tukee jäsenvaltioita, joka päivä keskimäärin 2000 rajavartijaa tukee Frontexin kautta jäsenvaltioita. Frontex kehittää edelleen suorituskykyään palautuksiin ja uudelleenkotouttamiseen liittyen. Schengen -neuvosto on hyvä työkalu seurata Schengen-alueen kehitystä. Puutteita on havaittu tietyillä rajanylityspaikoilla rekisterihakujen osalta, samoin palautuspäätösten teossa on havaittu haasteita. Tämän johdosta on käynnistetty myös rikkomusmenettelyjä. Palautuspäätösten toimeenpano on erittäin tärkeää. Poliisiyhteistyön tiedonvaihdossakin on kehitettävää jäsenvaltioiden ja Europolin välillä. Tiedon tulee vaihtua nopeasti, jotta kyetään vastamaan järjestäytyneen rikollisuuden haasteeseen. Sisärajatarkastusten tarpeellisuusuus tulee aina arvioida huolella. Puheenjohtajan keskusteluasiakirjassa esitetyt tulevien kuukausien toiminnan painopisteet ovat komission näkemyksen mukaan oikeita. Frontex ja sisärajatarkastukset ja poliisiyhteistyö ovat prioriteetit. Bulgaria, Romania ja Kroatia tulee saattaa osaksi Schengen aluetta. Kyseiset maat täyttävät ehdot ja niiden liittyminen lisää turvallisuutta. Komissio pyysi neuvostoa ryhtymään tältä osin tarvittaviin toimiin.

Käydyssä keskustelussa komission ensimmäinen Schengenin tilaa käsittelevä raportti ja puheenjohtajan tuleville kuukausille ehdottamat painopisteet saivat kokonaisuutena positiivisen vastaanoton ja vahvaa tukea jäsenvaltioiden keskuudessa. Erityisesti ulkorajavalvonnan vahventaminen, poliisiyhteistyön kehittäminen ja Schengenin hallinnoinnin kehittäminen nousivat keskustelussa esiin tärkeinä prioriteetteina. Myös ulkoinen ulottuvuus ja palautusten tehostaminen sekä Frontexin tehokas hyödyntäminen nousivat esiin useissa puheenvuoroissa. Monet korostivat sisärajatarkastusten viimesijaisuutta ja suhteellisuutta, vaihtoehtoisia keinoja tulee hyödyntää täysimääräisesti. Sisärajavalvonta on kuitenkin voitava ottaa käyttöön tarvittaessa. Edelleen liikkumista tulee estää, se edesauttaa sisärajatarkastuksista luopumista. Edelleen liikkuminen tulisi huomioida jatkossa paremmin komission raportissa. Myös tietojenvaihtoa ja tietojärjestelmien käyttöönottoa ja niiden yhteentoimivuutta pidettiin tärkeänä. Monet ilmaisivat tukevansa Bulgarian, Romanian ja Kroatian Schengen-liittymistä. Schengen-neuvostoa pidettiin hyvänä, niiden järjestämistä tulee jatkaa.

Suomi kiitti komissiota raportista, se on tervetullut. Suomi tukee Schengenin hallinnoinnin vahvistamista ja kehittämistä. Erityisesti uudet työkalut, kuten politiikkasykli ja Schengen-neuvosto ovat tässä tarpeellisia. Schengenin tilaa koskeva raportti antaa arvokasta tietoa kaikilta Schengenin politiikka-aloilta. Vuosittainen Schengen-sykli tuo ryhtiä ja rutiineja Schengeniin liittyvään poliittiseen keskusteluun. Suomi tukee puheenjohtajan esittämiä lähikuukausien toiminnan painopisteitä. Suomen näkökulmasta prioriteetteja ovat Schengenin rajasäännöstön päivittäminen ja tietojärjestelmien yhteentoimivuuden toimeenpanon varmistaminen aikataulun mukaisesti. Myös poliisiyhteistyötä

koskevan säännöstön päivittämisen loppuun saattaminen on tärkeää. Suomi voi hyväksyä Schengenin rajasäännöstön muutosehdotusta koskevan neuvoston yleisnäkemyksen.

Tuleva puheenjohtajamaa Tšekki jatkaa Schengen-neuvostojen järjestämistä.

4. Muutokset Schengenin rajasäännöstöasetukseen
Yleisnäkemys; 9937/22

Hyväksyttiin neuvoston yleisnäkemys.

5. Direktiivi tietojenvaihdosta
Yleisnäkemys; 9502/22

Hyväksyttiin neuvoston yleisnäkemys.

6. Prüm II -asetus
Yleisnäkemys; 9544/22

Hyväksyttiin neuvoston yleisnäkemys.

7. Yhteistyön lisääminen terrorismin torjunnasta vastaavien viranomaisten välillä
Terrorisminvastaisen työryhmän puheenjohtajan esittämä tilannekatsaus

Ministerit saivat tilannekatsauksen terrorismin torjunnasta vastaavien viranomaisten välisestä yhteistyöstä.

8. Muita ei-lainsäädäntöasioita koskeva selvitys
a) EU:n huumeidenvastaisen strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpano (2021–2025)
b) Radikalisoitumisen torjunta
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia; 9064/22 ja 9319/22

Puheenjohtaja raportoi kaudellaan tehdystä työstä EU:n huumeidenvastaisen strategian ja toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa ja radikalisoitumisen torjunnassa.

9. Muut asiat

a) Käsiteltävänä olevat säädösehdotukset
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia; 9577/22

Puheenjohtaja informoi käsiteltävänä olevien säädösehdotusten tilanteesta.

b) Euroopan unionin ja Yhdysvaltojen oikeus- ja sisäministerien kokous, Pariisi, 23. kesäkuuta 2022
Puheenjohtajavaltion tiedotusasia; 9657/22

Puheenjohtaja informoi tulevasta EU:n ja Yhdysvaltojen oikeus- ja sisäministereiden kokouksesta.

c) Seuraavan puheenjohtajavaltion työohjelma
Tšekin valtuuskunta esittelee

Tuleva puheenjohtajamaa Tšekki esitteli työohjelmansa sisäasioiden alalla. Prioriteetteja ovat Ukrainan tilanteeseen vastaaminen, sisäisen turvallisuuden vahvistaminen, rajojen vahvistaminen ja Schengen-uudistus, sekä muuttoliikkeen alalla erityisesti muuttoliikkeen ulkoinen ulottuvuus.

Suomen edustajat
Sisäministeri Krista Mikkonen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
Asiakohdittain

Liitteet

Viite

Asiasanat	henkilöiden vapaa liikkuvuus, maahanmuutto, muuttoliike, oikeus- ja sisäasiat, osa-neuvosto, pakolaiset, sisäraja, turvapaikanhakijat, Ukraina, ulkorajat, turvapaikka, tietojenvaihto oikeus- ja sisäasioissa
Hoitaa	**LVM, OM, PLM, SM, STM, TEM, UM, VM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LIIVI, MMM, OKM, PE, SP, TPK, TULLI, VTV, YM